

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשס"ח, 2008
מספר השאלון: 573
נספחים: א' – מדרש תמונה
ב' – אגן הפרת והחידקל

גאוגרפיה

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – גאוגרפיה של **ארץ-ישראל** – (28x2) – 56 נקודות
פרק שני – גאוגרפיה של **המזרח התיכון**
על סף המאה ה-21 – (22x2) – 44 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש:
(1) **אטלס משנת 1993 ואילך**: אטלס אוניברסיטאי חדש (הוצאת יבנה),
אטלס כרטא, אטלס כרטא אוניברסלי.
שים לב: אין להשתמש באטלס אוניברסיטאי חדש של הוצאת יבנה, הכולל את
המילון למונחי הגיאוגרפיה.
אין להשתמש באטלס המזרח התיכון.
(2) אטלס ישראל החדש.
- שים לב:** בפרק על ארץ-ישראל נכללת שאלה המסתמכת על אטלס ישראל החדש.
- (3) מפה של ארץ-ישראל 1:250,000.
- (4) מפה גיאולוגית של ארץ-ישראל 1:250,000 או 1:500,000.
- ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך תוכל להיעזר בסרטונים, חתכים וגרפים,
לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ-ישראל (56 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-7 (לכל שאלה – 28 נקודות).
בשאלות שבחרת ענה על כל הסעיפים (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

1. מסחר – מרכזי קניות

- א. בשלושים השנים האחרונות יש גידול מהיר במספר הקניונים (מרכזי קניות) שנבנים בערים ובשוליהן.
בשנת 1987 נבנה בישראל הקניון הראשון.
בשנת 2000 היו בישראל כ-120 קניונים.
בשנת 2005 היו בה כ-200 קניונים.
הסבר שלוש סיבות להאצה בהקמת מרכזי קניות בישראל. (16 נקודות)
- ב. תאר שתי השפעות של הקמת מרכזי הקניות על הערים. (12 נקודות)

2. מישור חוף הגליל (מראש הנקרה עד מפרץ חיפה)

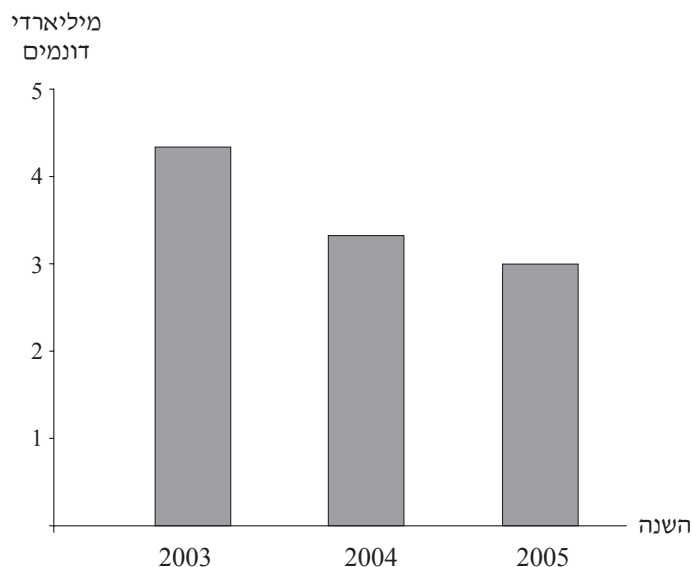
- א. תאר שלושה מאפיינים פיזיים של מישור חוף הגליל. (8 נקודות)
- ב. ציין שלושה שימושי קרקע במישור חוף הגליל, והסבר גורם אחד להתפתחות שניים מהם (סה"כ – שני גורמים). (12 נקודות)
- ג. בחלק של מישור חוף הגליל, המשתרע מעכו ודרומה, רמת הזיהום של האוויר ושל מי הים היא גבוהה.
הסבר מדוע רמת הזיהום בחלק זה גבוהה יותר מרמת הזיהום בחלק שמצפון לעכו. (8 נקודות)

3. חקלאות

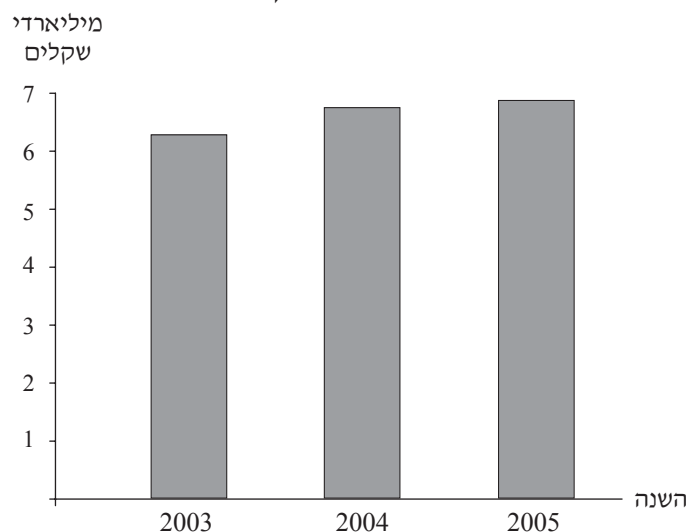
א. בתרשימים 1-2 שלפניך מוצגים נתונים על החקלאות בישראל בשנים נבחרות. ציין מהי המגמה הנראית בכל אחד מהתרשימים, והבא גורם אחד לכל מגמה שצינת.

(10 נקודות)

תרשים 1 – שטח מעובד

תרשים 2 – הכנסות מחקלאות

ב. ציין והסבר שתיים מהמגבלות הטבעיות לקיום חקלאות בישראל, ותאר שתי דרכים מתחומים שונים, שבעזרתן מתגברים החקלאים על המגבלות הטבעיות שצינת.

(18 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

4. התפשטות הבנייה בשטחים הפתוחים

קרא את הקטע שלפניך, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.
משאבי הקרקע של ישראל דלים ביותר. ההחלטות של מנהל מקרקעי ישראל האיצו תהליכים של פיזור בנייה ופרבור, ובתוך שנים אחדות התאפשרה הפשרת שטחים חקלאיים רבים לבנייה. התפשטות הבנייה גורמת לפגיעה במערכות אקולוגיות. בטווח הקצר, הבנייה פוגעת ביכולתם של מאגרי מי התהום להתחדש במי משקעים, וכן נפגע המנגנון הטבעי של סינון מים המגיעים למאגרים אלה. את הנזקים העקיפים וארוכי הטווח קשה לחזות.

- א. הסבר שניים משלושת המושגים המודגשים בקו בקטע. (6 נקודות)
ב. ציין שתי בעיות המוזכרות בקטע אשר נובעות מהתפשטות השטח הבנוי, והסבר כיצד הן נגרמות. (14 נקודות)
ג. כיצד אפשר לצמצם את התפשטות הבנייה בשטחים פתוחים? (8 נקודות)

5. התיישבות

- א. עיין במפות "יישובים יהודיים לפי תקופת הקמתם", עמ' 46-47 באטלס ישראל החדש. הצג שני שינויים שחלו בתפרוסת היישובים היהודיים בישראל בין השנים 1918-1991. (12 נקודות)
ב. הסבר שני גורמים שהשפיעו על תפרוסת היישובים היהודיים שהוקמו לאחר 1967. (16 נקודות)

6. מדרש תמונה

- א. עיין בתמונות שבנספח א'. בתמונות אלה נראות פעילויות כלכליות שונות שנעשות בערבה ובים המלח. תאר שתיים מפעילויות אלה, והסבר אילו תנאים טבעיים מאפשרים כל אחת מהן. (14 נקודות)
ב. הסבר כיצד כל אחת מהפעילויות שתיארת עלולה לפגוע בסביבה. (14 נקודות)

שים לב!

שאלה 7 מיועדת לתלמידים שקראו את המאמר "שינויים בתפיסת המדבר: גישות חדשות לפיתוח הנגב" מאת י' גרדוס ושי' דובר, מהספר **תמורות בגאוגרפיה של ישראל – גלעין ושוליים**.

7. מאמר – "שינויים בתפיסת המדבר: גישות חדשות לפיתוח הנגב"

- א. ציין שני שימושי קרקע בנגב שיש ביניהם תחרות. הסבר מדוע הנגב מתאים לכל אחד מהם, ומדוע יש ביניהם תחרות. (16 נקודות)
ב. תאר שתי גישות שעל פיהן יישבו את הנגב, והסבר מדוע כל אחת מהן נכשלה. (12 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון על סף המאה ה-21 (44 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 8-12 (לכל שאלה – 22 נקודות).

בשאלות שבחרת ענה על כל הסעיפים (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

8. אקלים

לפניך נתוני אקלים של תחנות בשלוש ערים במזרח התיכון:

◆ ירושלים ◆ עמאן ◆ קהיר

1 תחנה

סך כל המשקעים בשנה – 21.1 מ"מ

חודשי השנה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ממוצע משקעים (מ"מ)	5.1	3.8	3.7	1.5	1	0.2	0	0	0	0	0.1	5.7
טמפרטורה ממוצעת (°C)	13.8	15.2	17.4	21.4	24.7	27.3	27.9	27.9	26.3	23.7	19.1	15.1

2 תחנה

סך כל המשקעים בשנה – 597.4 מ"מ

חודשי השנה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ממוצע משקעים (מ"מ)	139.7	110.5	116.2	17.2	5.6	0	0	0	0.4	10.6	68.2	129
טמפרטורה ממוצעת (°C)	8.1	9.1	11.9	15.7	19.9	22.3	23.5	23.9	22.4	20.3	15.2	10.4

3 תחנה

סך כל המשקעים בשנה – 272.5 מ"מ

חודשי השנה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ממוצע משקעים (מ"מ)	63.3	62.2	43.6	17.3	3.5	0	0	0	0.3	6.1	28.2	48
טמפרטורה ממוצעת (°C)	7.9	9	11.7	15.8	20.5	23.6	25.1	25.3	23.5	20.2	14.8	9.7

א. שייך כל קבוצת נתונים (תחנות 1-3) לאחת הערים, וציין את סוג האקלים בה.

(9 נקודות)

ב. תאר שני מאפיינים של שניים משלושת סוגי האקלים שציינת.

(סה"כ – ארבעה מאפיינים) (8 נקודות)

ג. בחר אחת מהערים, והסבר גורם אחד שמעצב את האקלים בה. (5 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

9. אגן הפרת והחידקל

אגן הניקוז של הפרת והחידקל הוא אגן ניקוז בין-לאומי.

א. ציין אילו מדינות נמצאות בתחום אגן ניקוז זה, והסבר מדוע נוצרים מתחים

בין מדינות אלה. (10 נקודות)

ב. המדינות החולקות את מי הפרת והחידקל עוסקות מאז שנות ה-70 של המאה ה-20

בתכניות פיתוח לאורך נהרות אלה.

עיון במפה שבנספח ב', שבה מוצגים מפעלי פיתוח באגן הפרת והחידקל.

ציין והסבר שתי מטרות להקמת מפעלים אלה, ושני קשיים שנובעים מהקמתם.

(12 נקודות)

10. התעשייה בסוריה

א. הצג שלושה גורמים המסבירים מדוע התעשייה בסוריה אינה מפותחת.

(11 נקודות)

ב. תאר שתי יוזמות של ממשלת סוריה לפיתוח התעשייה במדינה. (11 נקודות)

11. אוכלוסייה

האוכלוסייה במזרח התיכון היא "פסיפס אנושי" המורכב מקבוצות שונות.

א. הסבר שתי סיבות להיווצרות מגוון הקבוצות במזרח התיכון. (10 נקודות)

ב. הצג בעיה אחת הנובעת ממגוון זה, והבא שתי דוגמאות ממדינות שונות לבעיה

שהצגת. (12 נקודות)

שים לב!

שאלה 12 מיועדת לתלמידים שקראו את המאמר "עמק הסיליקון של דובאי משגשג",

מאת ח' סלום, מהספר **המזרח התיכון בפתח המאה ה-21 – מבחר מאמרים**

בגיאוגרפיה לחטיבה העליונה.

12. מאמר – "עמק הסיליקון של דובאי משגשג"

א. מהי מטרת היזמים ביצירת "עיר האינטרנט" בדובאי? (9 נקודות)

ב. הסבר שני מאפיינים של עיר האינטרנט, המושכים משקיעים ועובדים זרים מהתחום

של טכנולוגיות היי-טק. (13 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח א': מדרש תמונה
الملحق "أ": تحليل صورة

תמונה 2
الصورة 2

תמונה 1
الصورة 1

תמונה 3
الصورة 3

נספח ב': אגן הפרת והחידקל

